

ZÁPIS ZE ZASEDÁNÍ VÝBORU PRO PRÁVA DÍTĚTE ZE DNE 19. PROSINCE 2017

Doba konání: 09:30 – 13:00

Přítomni: K. Šimáčková Laurenčíková (předsedkyně), T. Bártová (zástupkyně Š. Duškové), P. Ali Doláková, M. Ďordž, A. Hofschneiderová, P. Kačírková, L. Kantůrková, A. Křístek, H. Pazlarová, V. Piskačová, B. Rittichová (zástupkyně J. Sosny), L. Rybová (zástupkyně D. Vrabcové), D. Strupek, M. Šimůnková, H. Štěrbová, Š. Tyburcová

Hosté: M. Trávníčková a M. Zdráhalová (Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí)

Omluveni: M. Ježek, D. Vrabcová

Sekretariát: P. Kalenská (tajemnice)

Předsedkyně navrhla změnu Programu zasedání. Členové Výboru pro práva dítěte (Výbor) vyjádřili souhlas s navrženou změnou.

Nový program zasedání:

1. Návrh usnesení Výboru k současné situaci v oblasti ukotvení agendy lidských práv v rámci státní správy
2. Studie o participaci dětí Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí (Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí)
3. Výzkum Ministerstva práce a sociálních věcí – dopady nevyhovujícího bydlení na kvalitu života dětí
4. Nezbytné změny ve školství
5. Různé

1. Návrh na usnesení Výboru k současné situaci v oblasti dalšího ukotvení agendy lidských práv v rámci státní správy

M. Šimůnková představila svůj návrh na usnesení Výboru k současné situaci v oblasti dalšího ukotvení agendy lidských práv v rámci státní správy. Upozornila na možný střet v případě, že materiál do mezirezortního připomínkového řízení bude předkládán ze strany Ministerstva spravedlnosti (MSP). V daném případě hrozí, že lidskoprávní agenda bude upozaděna a kritika z pohledu lidských práv nebude možná. Podporu tomuto návrhu předběžně vyjádřilo několik členů Rady pro lidská práva.

M. Šimůnková doplnila, že v programovém prohlášení vlády naprosto chybí lidskoprávní agenda.

L. Rybová vyjádřila obavy, že by mohla být zrušena i Agentura pro sociální začleňování či inkluzivní vzdělávání. Navrhuje zdůraznit věcné argumenty. Vyjádřila nespokojení i s přístupem sekretariátu Rady pro lidská práva. Navrhuje zdůraznit možnost zřízení zmocněnce pro lidská práva a upozornit na závazky, které ČR má.

L. Rybová navrhuje možnost otevřít usnesení k podpisu pro ostatní Výbory.

Hlasování

Usnášeníschopnost: 16 osob s hlasovacím právem

Pro: 13

Proti: 0

Zdrželi se: 3

Usnesení bylo přijato.

Výbor pověřil předsedkyni Výboru, aby usnesení prezentovala ve vztahu k veřejnosti a ostatní členové usnesení byli vyzváni, aby šířili informaci o tomto usnesení.

Tajemnice Výboru byla pověřena, aby informovala ostatní výboru Rady vlády ČR pro lidská práva o existenci tohoto usnesení a nabídla jejich členům možnost se k tomuto usnesení přihlásit.

2. Studie o participaci dětí Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí (UMPOD)

Hostky: M. Trávníčková a M. Zdráhalová z UMPOD

Hostky prezentovaly studii UMPOD a předaly několik výtisků členům Výboru. Cílem projektu bylo identifikovat a popsat současnou praxi zapojování ohrožených dětí do sociálně-právních procesů, které se jich bezprostředně dotýkají, a to pohledem a porozuměním samotných dětí. Výzkumu se zúčastnilo celkem 52 dětí ve věku 9 až 18 let.

Nejzajímavější výstupy studie – více než polovina dětí nechtěla vědět více informací o své rodině. Problém přenášení zodpovědnosti na děti. Z 52 dětí považovali výzkumníci 8 dětí za zapojené, které vykazovaly aspekty participace (právo dítěte být slyšeno dle čl. 12 Úmluvy o právech dítěte).

Výstupy

- znaly jméno svého sociálního pracovníka (14 dětí)
- měly na něj kontakt (6 dětí) nebo za ním trefily na pracoviště (14 dětí)
- byly se svou sociální pracovnící v aktivním pravidelném kontaktu, založeném na dialogu a hledání řešení (12 dětí)
- se sociální pracovnící se potkávaly často a na dobu delší než půl hodiny, minimálně jednou za 2 měsíce, ale i častěji (jednou za 14 dní)
- byly přímo účastny soudu (11 z 37, o kterých soud rozhodoval) – jen jedna holčička byla na soud připravena předem, možnost podívat se na prostory apod.
- byl vyslyšen jejich názor přes sociální pracovníci (11 dětí z 37)
- jen dvě děti měly povědomí o tom, co je to individuální plán ochrany dítěte a jen dvě děti měly zkušenost s případovou konferencí

Největší rezervy

- dítě nezná jméno své pracovnice, nemá na ni kontakt
- dětem chybí představa, s čím by jim SP mohla pomoci (25 až 40 dětí)
- automatizované jednosměrné zjišťování stavu dítěte (17 dětí)
- dětem nejsou sdělovány podstatné informace (17 dětí)
- nedostatečná frekvence návštěv SP (pouze 1 – 4x za rok, + skoro vždy jde dítě na úřad)
- děti nemohly vyjádřit svůj názor v případě soudu (14 dětí)
- nepřipravenost dětí na soudní jednání (8 z 11 dětí, které byly u soudu)
- v případě náhlého přemístění dítěte (odebrání z rodiny) ZCELA CHYBÍ INFORMACE (velká většina dětí, které zažily ústav)

L. Kantůrková navrhla, aby se vydala instrukce pro pracovníky soudů, kteří vykonávají odebrání dítěte z rodiny. Hostky navrhly vydat minimální standard přemístění např. v podobě metodického pokynu. A. Hofschneiderová upozornila, že přínos metodických pokynů, navíc jsou-li velmi úzce

zaměřené, může být minimální. Stěžejní jsou kompetence sociálních pracovníků – orientace v obecných principech sociální práce. Kompetentní pracovník bude umět zvládat i náročné situace.

K. Šimáčková Laurenčíková navrhla na příští setkání Výboru pozvat odborníka na systematické zvyšování kompetencí sociálních pracovníků.

A. Křístek upozornil na existenci tzv. směrnice o výkonu rozhodnutí ve věcech péče soudu o nezletilé, která se zabývá spíše technickou spoluprací než psychologickou péčí o dítě.

A. Hofschneiderová upozornila, že vzdělávání sociálních pracovníků orgánu sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) by prospělo, pokud by předmětná agenda nebyla vnímána jako něco specifického a pracovníci OSPOD by se více vzdělávali společně se sociálními pracovníky z jiných oblastí.

A. Křístek popsal možné řešení. Na legislativní úrovni lze problematiku nedostatečného respektu k právům dítěte a jeho participaci na probíhajícím soudním řízení dle mého názoru nejvhodněji řešit spojením této zákonné úpravy ("péče soudu o nezletilé") s problematikou "řízení o některých otázkách týkajících se fyzických osob" (řízení ve věcech svéprávnosti, zásahy do integrity, přípustnost převzetí nebo držení ve zdravotním ústavu). Problematika osob omezených ve svéprávnosti z důvodu věku (tj. nezletilých) nebo z důvodu duševní poruchy (zletilí nespověprávní) byla i v minulosti řešena stejnými ustanoveními, a to ještě v předpisech z roku 1950 (srov. např. § 244 či § 262 občanského soudního řádu č. 142/1950 Sb.). Nejtypičtěji však v předpisech, platných do r. 1950. Nejen v procesním předpise - Část třetí "nesporného patentu č. 208/1854 ř. z.; § 181 až - § 219 - ale i v hmotném právu, srov. Díl první, hlava čtvrtá "O poručenstvech a opatrovnictvech", obecného zákoníku občanského č. 946/1811 Sb. z. s.; § 187 a násl.

Sloučením procesní úpravy a podmínek přístupu k chráněnému procesně ne zcela způsobilému účastníku by došlo k posílení a zpřehlednění práv nezletilých účastníků, neboť úprava "péče soudu o nezletilé" až na určité úpravy z roku 1997, 2006 a 2013 vč. poslední novely z r. 2017 zůstává v podstatě v tom rozsahu a znění, jako v roce 1963, zatímco úprava postavení chráněného účastníka v řízení o svéprávnosti (popř. v detenčním řízení) doznala v posledních letech a zejména po rekodifikaci významných pozitivních změn. Stejná procesní práva a podmínky se mají a dle mého názoru i musí vztahovat na obě skupiny procesně ne zcela způsobilých subjektů.

Z hlediska organizačního by takový směr legislativní úpravy neměl představovat problém, neboť obě agendy dosud organizačně řeší ta samá oddělení soudů - tzv. opatrovnická. Z hlediska organizačního tak "jednotnost přístupu" zůstává zachována dosud.

Odchází L. Kantůrková.

H. Pazlarová uvedla, že není možné všechny podrobnosti správného jednání s dítětem v jednotlivých situacích učit v rámci základní přípravy. Existuje minimální standard vzdělávání ale pro všechny sociální pracovníky. Pregraduální studia to nemohou obsahovat. A. Hofschneiderová k tomu uvedla, že pokud dnes něco pracovníkům OSPOD schází, jsou to především kompetence v oblasti sociální práce jako takové. Problematikou je však především to, že mnoho lidí, kteří na OSPOD působí, ani sociální práci nestudovalo. H. Pazlarová dále uvedla, že absolventi nechtějí na OSPOD. A. Hofschneiderová potvrdila, že i lidé z praxe velice rychle odcházejí.

Odchází H. Pazlarová.

B. Rittichová navrhuje zařadit prezentovanou studii UMPOD na školení opatrovnických soudců.

Výzkum – povědomí dětí o svých právech:

- necelá třetina dětí výzkumného vzorku nemá tušení o dětských právech a dalo by se říci, že opravdu nic neví, další třetina dětí má dílčí povědomost, jen pár dětí má více informací, ale málo z nich je dokáže vztáhnout ke své situaci
- znalost pojmu dětská práva (7 dětí) versus tipování (asi 20 dětí) versus neznalost pojmu (asi polovina dětí)

- nejlepší bylo povědomí dětí o právu vyjádřit svůj názor a právu na soukromí (3/4 dětí). Ne všechny děti je však dokázaly vztáhnout ke své situaci
- právu na pravidelný kontakt s rodiči, právu na informace a právu na ochranu a bezpečí nerozuměla až polovina dětí
- téměř všechny děti s dobrou informovaností byly zahrnovány v rodině nebo u pečujících osob do dění, věděly o situaci rodiny a mohly sdělovat svůj vlastní názor

Doporučení pro sociální pracovníky:

Rozhovor s dítětem obohatit o:

- představit se a říct, co dělám ve své profesi – konkrétně na příkladech
- sdělit, proč s rodinou pracuji, co se v ní děje a co konkrétně budu řešit. Nebát se pojmenování problému
- předat na sebe kontakt – jméno, telefon, email. Ideálně na kartičce s fotkou. Dát prostor k zapsání do mobilu.
- sdělit dítěti jeho práva relevantní k jeho situaci (3 až 4) Ideálně podpořit obrázkem, youtube (dítě se může podívat i doma)
- říci, kde může hledat pomoc a kde si stěžovat. Stačí jeden návrh od každého (ideálně také na kartičce)
- sdělit, co se bude dít dál a kdy se uvidíme příště

K. Laurenčíková navrhla pozvat osoby z Národního ústavu pro vzdělávání či z Asociace učitelů občanské výchovy a společenských věd.

Úkoly

- tajemnice Výboru byla pověřena, aby na stránkách Výboru zveřejnila prezentaci hostek a studii UMPOD

3. Nezbytné změny ve školství

A. Křístek nastínil zásadní problémy, které dnes panuje ve školství v přístupu k dětem. Za problematický označil přístup ke svéprávnosti nezletilých, následky neplnění povinné školní docházky mohou být v podobě omezení svobody pohybu dítěte či dokonce trestněprávní pro rodiče. Prvotní má být právo na vzdělání. Povinná školní docházka by měla zůstat, avšak trestní postih je velmi problematický a měl by být zrušen.

A. Hofschneiderová souhlasí, že tuto debatu je potřeba otevřít a přiklání se, aby do debaty byla zahrnuta otázka povinné školní docházky jako takové. Zmínila zprávu Zvláštní zpravodajky OSN pro vzdělání o neformálním vzdělávání (A/HRC/35/24) a absurdnost koncepce být vzdělán proti své vůli.

K. Laurenčíková navrhla věnovat se tématu dále a zamyslet se nad možností uspořádat seminář. Dále zmínila, že by bylo vhodné iniciovat k tomuto tématu studii.

Úkoly:

- zorganizovat setkání, kde bude diskutována možnost uspořádání semináře k tématu následky porušení povinné školní docházky

Odchází D. Strupek.

4. Výzkum Ministerstva práce a sociálních věcí – dopady nevyhovujícího bydlení na kvalitu života dětí

M. Ďord' představil Analýzu dopadů nevyhovujícího bydlení na kvalitu života dětí v ČR. Z výzkumu jasně vyplývá, že pokud osoba má více dětí nebo jedno dítě, ale je samoživitelem, pak je více

ohrožena chudobou. Vliv na procento dětí s problémy ve škole má velikost bytu, frekvence stěhování, výdaje na bydlení. Přítomnost jednoho problému v bydlení 1,7 x zvyšuje šanci na problémy ve škole, kumulace problému v bydlení 2x zvyšuje šanci na problémy ve škole. Byla vysledována přímá úměra mezi velikostí bytu a známkou ve škole. Vzorek analýzy byl proveden na ohrožených rodinách.

K. Laurenčíková navrhla pozvat Housing First a následně zformulovat usnesení, které podpoří přijetí zákona o sociálním bydlení. M. Ďord' navrhl pozvat na zasedání Výboru zástupce Ministerstva pro místní rozvoj.

Úkoly

- zaslat členům Výboru prezentaci a Analýzu – tajemnici zmíněné zašle M. Ďord'
- pozvat zástupce Housing First na další zasedání Výboru

5. Různé

T. Bártlová představila stížnost Fóra pro lidská práva k Evropskému sociálnímu výboru, která se kritizuje umístováním dětí do dětských domovů pro děti do tří let věku¹. Nyní se čeká o rozhodnutí o přijatelnosti.

Odchází Š. Tyburcová.

A. Hofschneiderová zmínila, že by bylo vhodné otevřít debatu o způsobu, jakým stát vystupuje v těchto případech před mezinárodními organizacemi a orgány. Zda je na místě postupovat tak, že je v zájmu státu obhájit se za každou cenu, nebo zda je v zájmu státu dosáhnout co nejvyššího standardu ochrany lidských práv.

Příštího zasedání Výboru bude 27. úterý 2018 od 10 hodin.

Zapsala: P. Kalenská

¹ https://www.coe.int/en/web/turin-european-social-charter/pending-complaints/-/asset_publisher/1f8ufoBY2Thr/content/no-157-2017-european-roma-rights-centre-errc-and-mental-disability-advocacy-centre-mdac-v-czech-republic?inheritRedirect=false&redirect=https%3A%2F%2Fwww.coe.int%2Fen%2Fweb%2Fturin-european-social-charter%2Fpending-complaints%3Fp_p_id%3D101_INSTANCE_1f8ufoBY2Thr%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-4%26p_p_col_count%3D1